

Reviews and Anotations
Рецензии и анотации

КОЛКО СТРУВА ВОЙНАТА, А – КОЛКО МИРЪТ?

Фъргюсън, Н. *Пари и власт в модерния свят (1700 – 2000).*
Паричната връзка. София: Рива.

Албена Симова

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Модерната история показва, че успехът на нациите зависи до голяма степен от уменията им да управляват парите си. За победата на военното поле финансите са също толкова решаващи, както и огневата мощ. Но къде парите и политиката се срещат? В над 600 страници британският историк Нийл Фъргюсън прави впечатляващ анализ на взаимодействието между икономиката и политиката от 1700 г. до наши дни.

„Пари и власт в модерния свят“ е първото изследване на Фъргюсън, преведено на български език. Преводът е направен от проф. Борислав Гаврилов. Фъргюсън пише и говори за международната история, икономическата и финансовата история и британския и американския империализъм. Той е известен със своите провокативни възгледи. Книгите му „Империята: как Великобритания сътвори съвременния свят“ (How Britain Made the Modern World), „Възходът на парите: финансова история на света“ (The Ascent of Money: A Financial History of the World) и „Цивилизацията: Западът и останалият свят“ (Civilization: The West and the Rest) са превърнати и в телевизионни поредици.

В „Пари и власт“ са дискутирани теми, които, отдавна са привлекли вниманието на историци, икономисти, финансови специалисти. Но това не прави изследването банално. Като добавя енциклопедични знания за ико-



номическата история и множество неочаквани анекдоти, авторът непрекъснато провокира читателите да си задават въпроси, да преосмислят отдавна утвърдени аксиоми.

Започвайки от модерния свят – 1700 г., Нийл Фъргюсън прави много връзки и с Античността, с данъчните политики в различните етапи от човешкото развитие и войната, с нейната основна роля на движеща сила за политическо влияние и национален успех. От древността е признат фактът, че финансите играят голяма роля, когато съдбата на държавите се решава във върховния тест на войната. В повечето случаи обаче парите, които са на разположение на държавата, не са достатъчни, за да покрият военните разходи; финансовата история е всъщност история на опитите да се покрие тази разлика. Едва в близкото минало тези сложни връзки между война и пари започват да отслабват. След толкова векове, през които държавните бюджети са в тясна зависимост от войната, към втората половина на XX век в приоритет за хазната се превръща „социалната държава“ (welfare).

Дълго време войната е била мотор за икономическото развитие, а състоянието на икономиката повлиява върху изхода на военните действия. Въпреки това историята е показала, че по-бедни държави могат да постигнат военни успехи, ако разполагат с необходимите „инструменти“. Тези ключови институции са именно: рационална система за събиране на данъци; парламент, който да одобрява данъците; национален дълг, който позволява по-равномерно разпределяне на големите военни разходи; централна банка, която да обслужва този дълг. Тези ключови институции са именно: рационална система за събиране на данъци, парламент, който да одобрява данъците, национален дълг, който позволява по-равномерно разпределяне на големите военни разходи; централна банка, която да обслужва този дълг. Това е „квадратът на властта“, на който се опират всички големи западни империи. Англия през XVIII век е любимият пример на Фъргюсън. Въпреки относително по-малкия икономически капацитет, в сравнение с Франция, по-добре развитите политико-икономически институции позволяват на Англия да мобилизира пари и да доминира на бойното поле.

Четири големи раздела формират книгата – разходи и облагане, при които се проследяват данъчните системи, появата на професионална данъчна администрация, разходите на държавите и как те корелират с междудържавните отношения, най-често военната им част; обещания за плащане – взимането на дългове, печатането на пари, фалитите и девалвациите, много сложната тема за мен за лихвите; икономически политики – тук вече се говори за финанси, за насърчаване или проваляне на икономическата активност, кога населението е щастливо и в крайна сметка какво е това чудо електорална икономика; и за финал е глобалната власт – финансовата глобализация, златният стандарт и различните начини за валутни отношения, приливите и отливите на демокрацията, териториалните промени през XX век и границите на икономическата власт.

Фьргюсън достига до провокативни изводи, които сочат, че вътрешнополитическата власт има повече общо с финансирането на кампании, отколкото с просперитета в навечерието на самите избори; но въпреки това ние трябва да харчим повече, а не по-малко, за развитието на демократичния процес. Финансовата стабилизация в условията на отсъствие на имперска власт може да се окаже доста нестабилна, за да оцелее дълго; в сравнение със свръхсилите от миналото днешните Съединени щати пренебрегват своите международни отговорности. Борсовите балони и кризите на валутния пазар може би са предвестници на една по-дълбока криза, която би могла да върне назад напредъка на демокрацията и капитализма.

Като един смел синтез от политическа история и икономическа теория, „Паричната връзка“ отправя предизвикателни и смущаващи прогнози за бъдещето на капитализма и демокрацията, а призивът към Съединените щати да се възползват в политически план от своите несравними икономически ресурси, със сигурност ще предизвика ожесточени спорове.

Изданието е популярно написано и достъпно за широката публика и не е насочено само към познавачите на икономическите теории.

WHAT IS THE COST OF THE WAR, AND OF THE PEACE?

Ferguson, N. (2018). *THE CASH NEXUS. Money and Power in the Modern World, 1700 – 2000*. Sofia: Riva

✉ **Dr. Albena Simova**
University of Sofia

Az Buki National Publishing House for Education and Science
125, Tzarigradsko Chaussee Blvd., bl. 5
1113 Sofia, Bulgaria
E-mail: history@azbuki.bg